

že prvi lepi dan. Pridružila se nam je še skupina Čehov s šotori, da smo imeli kmalu celo taborišče. Zvečer smo se udeležili na granitnem bloku za taboriščem neuradnega tekmovanja kot četrta nacija in odločno zasedli prvo mesto. Nato pa je ob pogovoru v štirih jezikih hitro minil prijeten večer.

Jutro je bilo čudovito. Zasneženi Jorasses je kar žarel v jutranjem soncu. Bilo je eno tistih, o katerih si prepričan, da je bilo najlepše doslej.

Zopet sva bila pod steno. Dobro sva bila razpoložena in sva hitro napredovala. Ker nama zadnjič zloglasne fissures niso delale težav, sva bila zdaj kar brez skrbi. Nadaljnji opis ni posebno zanimiv. Previs, za njim poč, zopet previs in tako naprej do vrha. Le kaka prečka ali kamin še za pestrost. Čeprav je smer težka, sva morala polovico pozornosti posvetiti vremenu. Ne vem, ali zato, ker je bilo nebo tako čisto ali, ker sva bila tako visoko nad strehami doli v Chamonixu.

Smer se konča s previsom. Ko se z rokami potegneš in stopiš na ravno ploščo na vrhu, moraš paziti, da ne zaplavaš v praznino, ki vlada na oni strani grebena. Kljub trem spustom po vrvi v opisu, za katere pa se nisva mogla zediniti, sva sestopila prosto. In ker se za zadnje metre tudi nisva hotela navezati, sva po krajšem premisleku enostavno pristala v peščenem koritu pod steno.

Naslednji dan sva se še enkrat prepričala o prednosti šotora v večji višini. Če bi bila v Chamonixu, bi bil dan za naju izgubljen. Tako pa sva se po ledenem kuloarju povzpela na 3700 m visoki Blaitière, sestopila pod Aiguille de l'M in od tam na Mer de Glace. Nato po njem pod Grandes Jorasses, ki se kljub mojim vročim željam ni prav nič odtajal in nato še isti dan nazaj v Chamonix. Za en dan kar dovolj.

Pavel Kunaver:

TRIGLAVSKI LEDENIK L. 1955 IN ŠE KAJ

(Napisano konec l. 1955)

onec novembra leta 1954 sem prebil dneve na Vršiču v družbi z 31 mojimi taborniki. Tam sem srečal tovariša Jaka Čopa, srečnega človeka, ki more iz bližnjih Jesenic tolikokrat obiskati naše prelepe Julijce, ne da bi mu bilo treba kakor nam Ljubljčanom misli na njihovo lepoto preveč mešati s cenami za vožnjo. Ker ve, da me skrbi usoda našega ledenika, me je takoj opozoril na velik dogodek, ki je spomladi 1954 razgalil Triglavski ledenik v vsej njegovi obsežnosti. V začetku meseca aprila lanskega leta (1954) je bil slalom po velikih snežiščih pod Triglavsko steno. Vreme je bilo tedaj silno slabo in na Triglavu je snežilo in deževalo na staro podlago. Tovariš Jaka Čop je bil tudi pri pri-

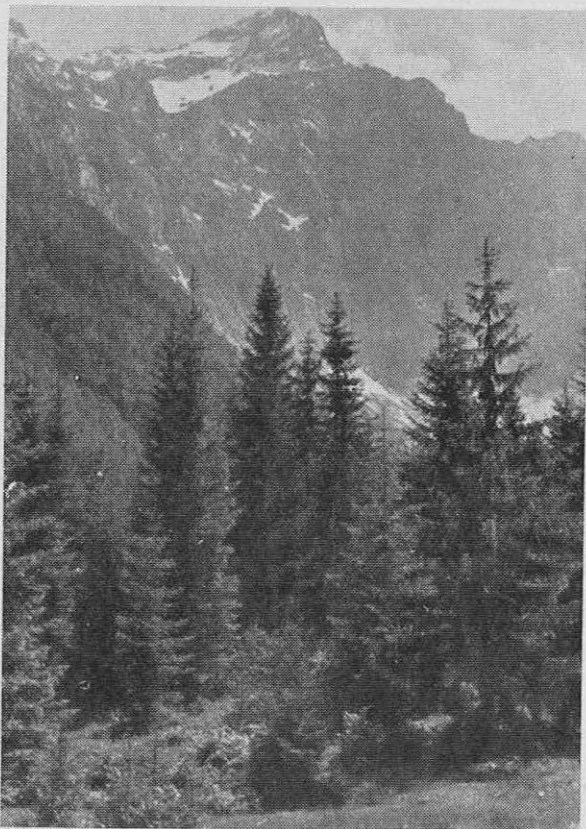

Foto Pavel Kunaver

Sl. 1. Triglavski ledenik 19. VI. 1955 iz Vrat

pravah za slalom in je opazil, da je bila dolina pod Pragom zasuta z velikanskim plazom. Velikanske grude snega so ležale še kakih 20 minut za Aljaževim domom. Vse je kazalo, da je bil plaz nekaj prav izrednega, ker je bila tudi vsa Triglavska stena, v kolikor se razprostira pod ledenikom, torej vse od Kugyjeve police, čez obe Črni steni na obeh straneh Slovenskega stolpa z vsemi jarki popolnoma zadelana s snegom velikega plazu. Nekaj dni pozneje je bil Jaka Čop na Kredarici in prizor, ki se mu je nudil, ga je osupnil:

Po vsej širini ledenika od Kugyjeve police pa tja do Kredarice se je pod stenami Velikega in Malega Triglava razprostirala do 70 cm visoka stena snega, pod njo pa zdrсна ploskev orjaškega plazu preko vsega ledenika. Ves novi mokri težki sneg se je na ledeniku nekega dne prav v začetku aprila 1954 utrgal in zagrmel preko Triglavske stene v Vrata. Težki oblaki, iz katerih je tiste dni snežilo in deževalo, so zagrinjali siloviti prizor. Le zdrčna ploskev na ledeniku in ogromne množine snega, nako-

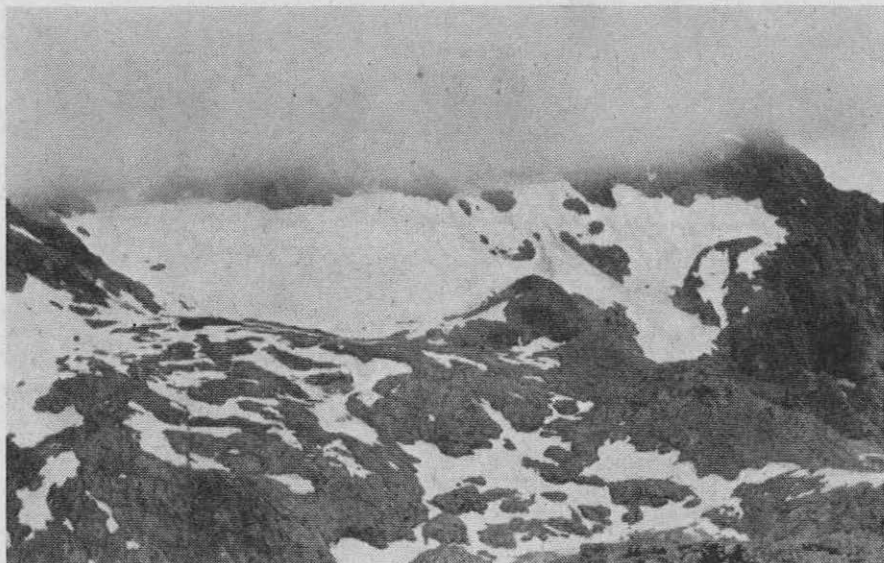

Foto Pavel Kunaver

Sl. 2. Triglavski ledenik in snežišča dne 22. julija 1955

pičenega v dolini pod Pragom, ter s snegom zametana stena so pričali o velikem dogodku. Ta veliki plaz je morda pripomogel, da je bil ledenik poleti 1954 še posebno gol in raztrgan na toliko kosov, posebno v smeri proti Kugyjevi polici. Množine snega pa so ležale sredi zelenja še daleč pod izviro Bistrice v Vratih v pozno poletje.

Zima 1954/55 je imela tako malo snega, da smo o Novem letu za Aljaževim domom okoli partizanskega spomenika nabirali lahko po suhem gozdu suhljad za našo grmado, ki smo jo zakurili pod novoletno jelko. Naši smučarji so morali iti više gor med skale, da so našli krpice snega, kjer so si lomili smuči in noge.

Zaman so čakali smučarji in sankarji na sneg v zimskem semestru. Na Vršiču smo ga imeli res toliko, da je pokril najnevarnejše skalovje, a niže spodaj — goličave. Ko smo konec januarja odhajali domov, so stale v Kranjski gori luže in dež je kmalu nato temeljito pokvaril veselje mladini. Moje misli so uhajale na Triglav k stradaljočemu ledeniku. Vse je kazalo, da bo njegova usoda zapečatenata. Sele proti pomladi se je začelo stanjeboljševati.

Nepozaben mi bo ostal 6. marec 1955. Še 20. februarja sem peljal del mojih dijakov v Škocijanske jame, da so videli visoko vodo po daljšem deževju (pozimi!). To sem hotel pokazati tudi drugi skupini petošolcev. 6. marca zjutraj smo bili na vlakcu s kartami za D i v a č o. Toda začelo je snežiti. Do Borovnice je vlak še dobro rezal. Od tam dalje pa smo vozili v divjem metežu in burji, vlak se je začel ustavljati v zametih. Bili so krasni prizori, ko smo sredi gozda med Rakekom in Postojno postajali in gledali skozi okna

Foto Pavel Kunaver

Sl. 3. Ob prepadu med Glavo in ledenikom. Samo sneg, kjer je pred nekaj leti segal led še do roba navpične stene

v metež med visokimi smrekami. Šele ob 10. uri, torej z več urno zamudo, smo prišli v Postojno in niti misliti ni bilo več na Škocijanske jame. Celo Postojnska jama je postala problem! Burja je brila skozi mesto tako silno, da je za hišami nametala metre visoke zamete, drugod pa brisala do tal. Od Titovega trga do vhoda v Postojnsko jamo smo se borili čez številne nad meter visoke zamete in oblake snega, ki nam ga je burja sipala v oči. Pri jami so nas začudeno pogledali, a sv. Birokracij je terjal od nas, da plačamo višjo vstopnino, ker nismo prišli (edini obiskovalci sploh) o »pravem« času. Vlak je imel samo od Ljubljane dve in pol ure zamude. Kdor hoče videti Postojnsko jamo v vsej lepoti, brez smradu in dima bencinskega jamskega vlaka, naj se potrudi pozno pozimi. Sli smo v vsej tihoti in po prečiščenem zraku tudi še skozi Črno in Pivko jamo do prepada Pivka, od koder so se valili neprestani mali sneženi plazovi do podzemske Pivke. Gori je tulila burja in sipala v ogromno jamsko odprtino neverjetne množine snega. Kljub čudovitemu prizoru: plazovi in jama — so mi misli ušle tudi v gore, kjer se je končno le pričelo in je tudi Triglavski ledenik začel dobivati svojo hrano.

Tako se je naletelo v Kamniške in Julijske Alpe pomladi in v začetku poletja 1955 ogromno snega. Po dveh zaporednih obiskih

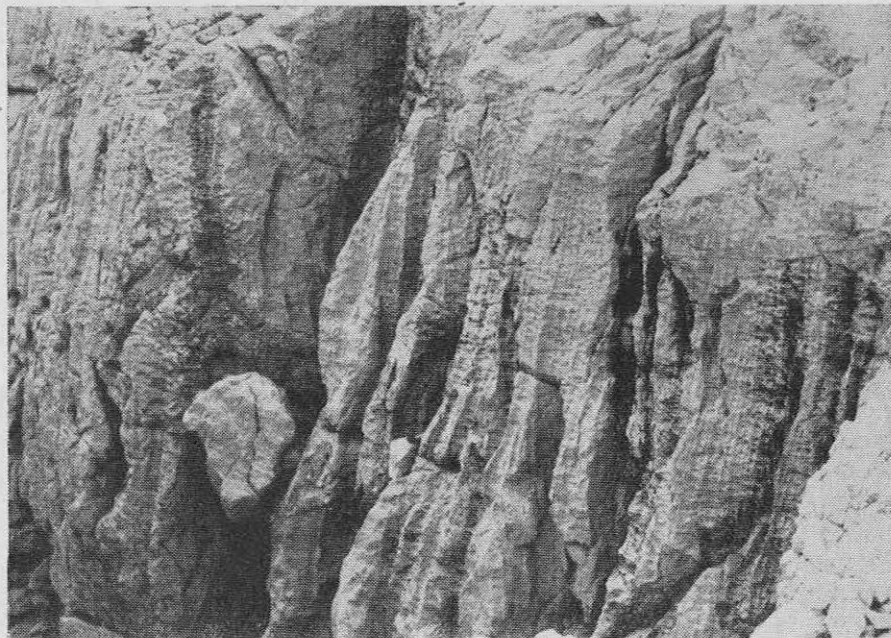

Foto Pavel Kunaver

Sl. 4. Od snežnice razjedeni apnenčevi skladi v steni prepada med Glavo in ledenikom

v Kamniških in Julijskih Alpah konec junija se mi je celo zdelo, da ga je ostalo v Kamniških planinah več kakor v Julijcih.

Poletje pa je bilo slabo, deževno in v gorah je mnogokrat snežilo. 30. junija me je v Bohinju temeljito namočilo in kadar so oblaki odgrnili pokrajino, so pokazali Julijce globoko v snegu. Kmetje so tožili zaradi moče in pozne pomladi. In naše taborjenje v Bohinju od 7. do 28. julija, četudi spada med moje najlepše doživljaje med prijetno mladino sredi krasne bohinjske narave, je bilo nenavadno namočeno. Kljub pretežno slabemu vremenu pa sem moral na Triglav, prvič, da vidim ledenik, in drugič, da zadovoljim hrepenenje mladine po našem velikanu. Mladini je bilo vreme naklonjeno in 21. julija smo v vzorno lepem jutru odšli.

Kot člani Gorske straže smo morali na Toscu posredovati proti skrunilkam naše flore — a izgovor je vedno isti: »Saj je samo za spomin. Kdo pa ve, da se ne sme trgati?« Kaj delajo šole po mestih in na deželi? Kakšen dolgčas mora biti pri pouku, ki ne vzbudi med dijaki in učenci smisla za življenje rastlinskih bitij, za varstvo prirode? Kaj delajo kulturna društva, ker je opaziti med ljudstvom tako malo smisla za resnično nego naše prelepe narave?

Do Vodnikove kočice smo že prehodili nekoliko snežišč, ki so v zadnjih letih že nekaterikrat poleteli izginila. Pri Vodnikovi koči

pa sem postal pozoren na snežne razmere v letošnjem poletju. Sam Mišelj vrh je imel še pet snežišč. Toda njegova okolica, in sicer na vzhodu, je bila bogatejša z belimi krpami. Našel sem tam okoli 67 snežišč. Ali je pri tem štetju katero ušlo ali je katero preveč, res ni mogoče trditi, kajti leže preveč neenakomerno raztresena! Prav isto velja za nadaljnje številke.

Čim dalje smo stopali pod Vernarjem, tem bolj sta nam Velska dolina in Kanjavec kazala posledice pomladanskih snegov in posledice slabega vremena v prvem delu poletja. Pa tudi toplega dežja, ki je eden od glavnih sovražnikov snega, ni bilo mnogo. Snežišča tega predela sem štel šele na robu Krmskega sedla in naštel sem jih okoli Hribaric, po Velski dolini in na severovzhodnem pobočju Kanjavca 136. Nekatera snežišča so bila posebno v spodnjih legah manjša, druga zelo razčlenjena, proti vrhu Kanjavca pa so ležale še velike površine pod snegom.

Celo dopoldanskemu soncu izpostavljeni vzhodni bregovi pod Kredarico, Ržjo in Triglavom, nad razpotjem steza na Planinko in Kredarico na Krmskem sedlu je ležalo še vedno 43 večjih in manjših snežišč. S Kredarice pa sem naštel v območju Sovatne, Stenarja in Križkih podov (v kolikor so bili vidni), 90 deloma zelo velikih snežišč. Torej je bilo letos v primeru z zadnjima minulima letoma ogromno snega in to še v drugi polovici meseca julija.

Seveda je pohitel moj pogled, ko se je svet prevabil na Kredarici proti severu, najprej na ledenik. A o ledu ni bilo sledu. V zadnjih dveh letih je kazal ledenik obupne rane in je nazadoval daleč proč od steze, ki drži na Mali Triglav. Niti za ščepec snega ni bilo na talnih grobljah pod Malim Triglavom še daleč proč od kraja, kjer vstopamo v skale. Letos pa — prvaki slovenskih smučarjev so imeli tam, kjer je že dve leti ostro skalovje gledalo na dan in so podolgaste rumene obrobne groblje pričale, da je pred kratkim ležal tam led, — vaje v slalomu na debelem snegu, ki je segal visoko gor v rumeni pas od nekdanjega ledenika zapuščenih sten. Seveda, bil je to le sneg, ne pa led, ki bi nastal šele, če bi se na tem delu nabiral led daljšo vrsto let zaporedoma.

Letos značilnega bučanja vode, tekoče po številnih žlebovih s tajajočega se ledenika, ni bilo. Vladala je tišina, četudi je sonce kar dobro pripekalo. Vse rane na ledeniku so bile na debelo prekrite s snegom. Debeline snega pa nisem meril, ker mi je manjkalo priprav za tako delo. Vendar sneg ni bil tako debel, da bi prikril nazadovanje zadnjih let. Depresija tam pod Glavo je bila kar lepo vidna. Tudi po snegu so vanjo držali umazani žlebovi in v njenem dnu je ponikala v deževju voda kar skozi sneg v porozne sklade apnenca. Značke, s katerimi je geografski inštitut Akademije znanoosti obdal nazadujoči ledenik, so bile vse pod snegom. Snežišča so segala nepretrgoma tja do Kugyjeve police, pod Glavo pa tudi na obeh straneh do Triglavske stene. Deloma je to s priložene slike 2 vidno, deloma pa sprednji položni bregovi, ki segajo od Rži in Kredarice dol, zakrivajo veliko snežišče na vzhodni strani Glave.

Foto Pavel Kunaver

Sl. 5. Snežišča med ledenikom in Staničevo kočo 22. julija 1955

Zato pa kaže slika tem bolj jasno snežne razmere z dne 22. julija 1955 tudi na starih, že davno od ledenika opuščenih bregovih med Begunjskim vrhom in Ržjo. Seveda, kotlički so na debelo prekriti s snegom letošnje zime in pomladi, a starih množin, ki so na desetine metrov na debelo pokrivala te vdolbine, teh ni več.

Sli smo seveda tudi k prepadu med Glavo in ledenikom (sl. 3). A le debela plast snega je bila v njegovi bližini, o ledu niti sledu — daleč se je že odmaknil od njega. Celo stene so bile večinoma suhe in nekdanje delo snežnice, globoko žlebičje v navpičnih stenah, je sonce lepo osvetljevalo (glej sliko 4 in 5). Odtekajoča snežnica je stene prepada hitreje topila, ko je led segal še preko njega in do njega; sedaj, ko je ledenik odmaknjen od njega, in ponikuje del snežnice že v više ležečih razpokah, se bo topil apnenec počasneje, in sicer le v deževnici in snežnici tistega snega, ki bo ležal v neposredni bližini prepada. —

Zvečer tega dne smo bili že v Staničevi koči — a tudi v njeni okolici je bila prav občutna razlika med večino preteklih let in letošnjim letom. V zadnjih dveh, pa tudi v mnogih drugih letih so konec julija cvetele okoli koč številne cvetice; posebno bogato so bili zastopani v tej družini visokogorskih lepotic razni svišči, tudi Kluzijev svišč med njimi — a glej — letos vse mrtvo razen nekaterih kamenokrečev in drugih revic, ki so kljub slabemu vremenu

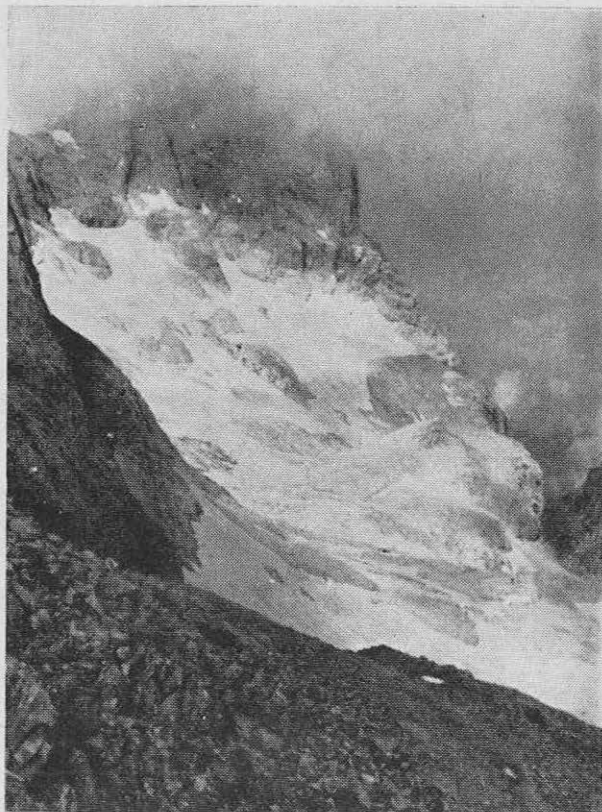

Foto Pavel Kunaver

Sl. 6. Položaj na ledeniku 14. avgusta 1955. Led gleda izpod snega samo na levi strani kot kopica poleg črne stene pod Kredarico

in dolgotrajni legi snega priklile med kamenjem na dan. Zaman smo tudi iskali triglavsko rožo, ki se še ni razcvetela. Poletje je prišlo prepozno.

Naslednjega dne sem zaman čakal na sonce, da bi še enkrat z Begunjskega vrha fotografiral ledenik. Dež in tako gosta megla, da sem popoldne nekajkrat zašel, sta me pognala v dolino, med tem ko sem mladino že zjutraj poslal v tabor. —

Dne 13. in 14. avgusta sem bil zopet na Triglavu, ne da bi upal na velike izpremembe, saj je bilo vreme v vmesnem času tudi večinoma pokrito, dne 9. avgusta pa je po kratkotrajnem deževju tako snežilo, da so padale snežinke tudi okoli Planine pri jezeru, kjer sem tri dni taboril z delom Brathay exploration group, pri Triglavskih jezerih je v našem »base camp« temeljito snežilo in na Triglavu je tedaj baje zapadlo okoli pol metra snega. Res pa je, da smo našli na snežiščih dne 13. avgusta še precej svežega snega in Triglav

je bil na višjih policah, kjer se je sneg mogel obdržati, še ves bel. S Prehodavcev je bil videti dne 12. avgusta zaradi tega na zahodni strani zelo »pomladanski«. Dne 13. in 14. avgusta sem si ogledal ledenik. Snežišča so sicer nekoliko nazadovala, a sledovi smučanja od meseca julija so bili mestoma še vidni. Novo je bilo v glavnem le to, da se je na dveh krajih pokazal led izpod snega, a to sta bili le dve borni krpi sredi bele odeje. Tudi sedaj je vladala tišina. Nekaterikrat pa je moralo biti hudo mraz, kajti pravi ledeniški led je na več krajih pokrivala skorja ledu, ki je nastal iz vode, ki je polzela s snežene odeje preko njega in zmrznila kot bleščeča plošča prav kakor na kakem drsališču. Slika 6 ti kaže del golega ledu na ledeniku dne 14. avgusta 1955. Vidiš jo tik temne stene na levi, ki se s Kredarice spušča proti ledeniku. Vse druge lise sredi snega so le kamenite goličave, ki gledajo više gori iz ledenika, niže spodaj pa iz letos izredno obsežnih snežišč na dan. —

Tako je hladno leto podaljšalo življenje našega ledenika že zopet za nekoliko časa, četudi so sledili nekateri topli dnevi konec avgusta in septembra. A prav v sredi tega meseca se je vreme zopet poslabšalo in sneg je zapadel globoko v doline. Iz nekaterih krajev v Srednji Evropi so dospela poročila, da je zapadel globok sneg celo na nižjih gričih in na še ne pospravljene poljske pridelke — a do začetka jeseni je bilo še teden dni! Tako je padel tudi moj načrt ogledati si razmere na ledeniku meseca septembra, v vodo, ali bolje v novi sneg. Smučarji so že konec septembra ponovno smučali na snegu, ki je pokrnil ledenik...

Mitja Šarabon:

MISCI

IV.

*Vse težji sem od skritega daru,
ki ga v pomlad spočel je dan in čas —
in čez poletje zibal je moj klas
vihar in žarek, grom in dež miru.*

*In težji, težji od krvi jeseni
in barv in vonjev, sonca in prsti —
postajam zreli sad za vse ljudi,
ki jim grozi sovraštva meč strupeni,*

*za vse, ki ljubijo in ki črte,
ki brez moči so in ki jo dele,
za vse, ki upajo in so brez upa.*

*O, vsem naj bom ljubezni polna kupa
in vsem naj bom na strmi poti kruh
do dne, ko jim sijal bo mir in duh!*